

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.04.2007, sp. zn. 20 Cdo 1612/2006, ECLI:CZ:NS:2007:20.CDO.1612.2006.1

Číslo: 2/2008

Právní věta: Předpokladem vykonatelnosti rozhodčího nálezu je doručení jeho písemného vyhotovení stranám; při doručení se vždy postupuje podle § 45 a násl. zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu ve znění pozdějších předpisů.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 26.04.2007

Spisová značka: 20 Cdo 1612/2006

Číslo rozhodnutí: 2

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Výkon rozhodnutí

Předpisy: § 158 odst. 2 předpisu č. 99/1963Sb.

§ 19 odst. 1 předpisu č. 216/1994Sb.

§ 23 odst. 1 předpisu č. 216/1994Sb.

§ 275 odst. 2 předpisu č. 99/1963Sb.

§ 28 odst. 1 předpisu č. 216/1994Sb.

§ 30 odst. 1 předpisu č. 216/1994Sb.

§ 41 odst. 1 předpisu č. 120/2001Sb.

§ 45b odst. 1 předpisu č. 99/1963Sb.

§ 46 odst. 3 předpisu č. 99/1963Sb.

§ 50a odst. 1 předpisu č. 99/1963Sb.

§ 52 odst. 1 předpisu č. 120/2001Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Usnesením ze dne 19. 12. 2007 potvrdil K r a j s k ý s o u d v Ostravě – pobočka v Olomouci usnesení, kterým O k r e s n í s o u d v Přerově zamítl návrh, jímž se oprávněný domáhal podle rozhodčího nálezu z 1. 8. 2005, k vydobytí pohledávky 12 584 Kč s příslušenstvím, nařízení exekuce. Ve shodě se soudem prvního stupně uzavřel, že rozhodčí nález – přestože je opatřen doložkou právní moci a vykonatelnosti – podkladem pro nařízení exekuce být nemůže, neboť není vykonatelný; povinné totiž nebyl doručen. Protože zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „zákon č. 216/1994 Sb.“), nestanoví jinak, užijí se na doručování písemností v rozhodčím řízení přiměřeně ustanovení zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů. Z „fikce doručení, jak bylo ujednáno v rozhodčí smlouvě,“ nelze podle odvolacího soudu vycházet, neboť dohoda účastníků o způsobu doručení rozhodčího nálezu

připouští uložení písemnosti s účinky doručení bez ohledu na to, zda se adresát v místě doručení zdržoval.

Rozhodnutí odvolacího soudu napadl oprávněný dovoláním, kterým prostřednictvím důvodu uvedeného v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. opouje závěru o nevykonatelnosti rozhodčího nálezu; zásadní právní význam spatřuje v otázce, zda postup, kterým mají rozhodci vést řízení, zahrnuje i úpravu doručování rozhodčích nálezů nebo usnesení vydaných rozhodcem. Účastníci sjednali ve smyslu § 19 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb. dohodu o způsobu doručování písemností v rozhodčím řízení a podle dohodnutých pravidel byl rozhodčí nálezn povinné (náhradním způsobem) doručen. Okruh procesních otázek, ohledně kterých se strany mohou pro účely rozhodčího řízení dohodnout, není žádným způsobem omezen či taxativně vyjmenován; mohou tedy, dovozuje dovolatel, upravit jakékoli otázky týkající se postupu řízení, budou-li zachovány základní zásady rozhodčího řízení, tj. zásady stejné příležitosti a rovného postavení stran. Podle dovolatele není vyloučeno, aby se dohoda o postupu, kterým má rozhodce vést řízení, týkala i způsobu, jakým bude rozhodčí nálezn doručován, a je-li taková dohoda, je rozhodce povinen se jí řídit. Navrhl, aby dovolací soud rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d dovolání zamítl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolání je přípustné, protože směřuje proti rozhodnutí odvolacího soudu, které má ve věci samé po právní stránce zásadní význam (§ 237 odst. 1 písm. c/, odst. 3, § 238a odst. 1 písm. c/, odst. 2 o. s. ř., § 130 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti /exekuční řád/ a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon č. 120/2001 Sb.“); ten je dán tím, že otázkou, zda si mohou strany rozhodčího řízení dohodou sjednat způsob, kterým jim bude doručen rozhodčí nálezn, se Nejvyšší soud dosud nezabýval.

Právní posouzení je ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Nesplní-li povinný dobrovolně to, co mu ukládá exekuční titul, může oprávněný podat návrh na nařízení exekuce (§ 37 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb.). Soud nařídí exekuci a jejím provedením pověří oprávněným označeného soudního exekutora, jestliže jsou splněny všechny zákonem stanovené předpoklady pro nařízení exekuce (§ 44 odst. 2 zákona č. 120/2001 Sb.); k nim patří (mimo jiné) existence exekučního titulu, tj. rozhodnutí soudu, jiného orgánu, popř. jiného subjektu, anebo listina, která je objektivním právem uznána za přímo vykonatelnou.

Podle ustanovení § 40 odst. 1 písm. c) zákona č. 120/2001 Sb. je exekučním titulem vykonatelný rozhodčí nálezn. To, zda podkladový titul je z hledisek zakotvených v příslušných právních předpisech vykonatelný, a to jak po stránce formální, tak i po stránce obsahové (materiální), zkoumá soud před nařízením exekuce. Není přitom omezen údaji vyplývajícími z potvrzení o vykonatelnosti, jímž titul opatřil orgán, který ho vydal, ale je oprávněn správnost potvrzení o vykonatelnosti přezkoumat (§ 41, § 52 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb., § 275 odst. 2 o. s. ř.).

Vykonatelnost – v jednotě obou aspektů – lze ztotožnit s vlastností exekučního titulu, která ho činí způsobitelným k nucenému uskutečnění cestou exekuce; nevykonatelnost titulu je důvodem pro zamítnutí návrhu.

Podle ustanovení § 28 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb. musí být písemné vyhotovení rozhodčího nálezu (stejně platí i pro usnesení ve smyslu § 23 písm. b/ citovaného zákona) doručeno stranám a po

doručení opatřeno doložkou o právní moci. Nezbytnost doručení zákon zdůrazňuje proto, že rozhodčí nález - za podmínek vyjádřených v § 28 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb. - nabývá dnem doručení účinku pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný. Protože doručování rozhodčích nálezů nebo usnesení není v zákoně č. 216/1994 Sb. upraveno, uplatní se ustanovení o doručování písemností v občanském soudním řízení (srov. § 30 zákona č. 216/1994 Sb.). To znamená, že písemné vyhotovení rozhodčího nálezu (stejně jako rozsudku, viz § 45b odst. 1, § 158 odst. 2 o. s. ř.) se doručuje stranám (účastníkům rozhodčího řízení) do vlastních rukou. Právní moc a vykonatelnost je pak podmíněna účinným doručením rozhodčího nálezu.

V projednávaném případě je exekučním titulem rozhodčí nález vydaný rozhodcem JUDr. T. V. dne 1. 8. 2005. Pravomoc rozhodce k projednání sporu a rozhodnutí byla účastníky založena rozhodčí doložkou, jež je uvedena pod čl. 15 obchodních podmínek, které jsou přiloženy ke smlouvě o úvěru č. 2004-5517 a zajišťovacím převodu práva k movitým věcem ze dne 2. 12. 2004 (dále jen „smlouva o úvěru“). Součástí rozhodčí doložky je toto ujednání: „Pro účely doručování písemností v rámci smluvního vztahu a také v rozhodčím řízení si strany dohodly, že doručování se provádí na adresu bydliště/sídla stran, jak je uvedeno v záhlaví této smlouvy. V případě změny adresy bydliště/sídla jsou účastníci povinni tuto změnu prokazatelným způsobem písemně oznámit druhé smluvní straně. V případě, že se písemnosti z takto uvedených adres bydliště/sídla vrátí jako nedoručená, považuje se za doručenu dnem následujícím po dni, kdy byla zásilka vrácena zpět odesílateli (smluvní straně nebo rozhodci), a to i když se účastník o tomto doručení nedozvěděl.“ Z obsahu rozhodčího spisu bylo soudy nižších stupňů zjištěno, že zásilka s písemným vyhotovením rozhodčího nálezu byla povinné prostřednictvím pošty zaslána - doporučeným dopisem s dodejkou - do vlastních rukou na adresu uvedenou ve smlouvě o úvěru (B. u P., L. 50). K přepravě byla zásilka podána 3. 8. 2005 (na poště P. 1, R 042650) a následně vrácena 5. 8. 2005 zpět odesílateli se zprávou, že adresát (povinná) se odstěhoval „bez udání adresy“. Na podkladě tohoto sdělení pošty a v souladu s ujednáním v rozhodčí doložce opatřil rozhodce (vycházející z toho, že oprávněnému byl doručen 5. 8. 2005) rozhodčí nález potvrzením o nabytí právní moci dne 6. 8. 2005 (sobota), i když se povinná „o tomto doručení nedozvěděla“. Protože výrok zavazoval k plnění do tří dnů od právní moci, vyznačil rozhodce vykonatelnost nálezu dnem 10. 8. 2005.

Podle ustanovení § 46 odst. 1 o. s. ř. písemnost určenou fyzické osobě soud předá doručujícímu orgánu k doručení na adresu jejího bytu, jejího místa podnikání, jejího pracoviště nebo místa, kde se zdržuje. Jestliže o to fyzická osoba požádá, soud předá písemnost k doručení na adresu jiného místa v České republice, kterou mu sdělila; to neplatí, nemůže-li jí být písemnost v označeném místě doručena způsobem předepsaným tímto zákonem. Podle ustanovení § 46 odst. 3 o. s. ř., nebyla-li fyzická osoba zastížena na adrese uvedené v odstavci 1 a písemnost jí nebyla doručena ani na jiném místě, doručující orgán písemnost, která jí má být doručena do vlastních rukou, uloží. Jinou písemnost doručující orgán doručí vhodné fyzické osobě bydlící, působící nebo zaměstnané na témže místě nebo v jeho okolí, která adresáta zná a souhlasí s tím, že mu písemnost odevzdá; není-li možno ani takto doručit, písemnost uloží. Bez předchozího pokusu o doručení písemnosti na adresu uvedenou v odstavci 1 lze písemnost uložit, jestliže o to fyzická osoba předem písemně požádá doručující orgán a jestliže podpis na žádosti byl úředně ověřen. Podle ustanovení § 50a odst. 1 o. s. ř., zjistí-li doručující orgán, že adresát zemřel nebo že se odstěhoval anebo že není v místě doručování znám, nepoužije ustanovení § 46 odst. 3, § 47 odst. 3, § 48 odst. 3, § 48a odst. 3, § 48b odst. 3, § 48c odst. 3, § 48h odst. 3 a § 48i odst. 3 a písemnost vrátí se zprávou o tom soudu, který mu ji předal k doručení.

Doručení zásilky náhradním způsobem (uložením) ve smyslu shora uvedených ustanovení občanského soudního řádu je tedy vyloučeno, jestliže se adresát z místa doručení odstěhoval. O tom, že tato překážka v doručení rozhodčího nálezu povinné nastala (a že tedy uložení písemnosti podle § 46 odst. 3, věty první, s následky stanovenými v § 50c odst. 4 o. s. ř. nepřicházelo v úvahu), nejistota

nepanuje; opak netvrdí ani dovolatel.

Pro posouzení vykonatelnosti rozhodčího nálezu je podstatné, zda úprava rozhodčího řízení připouští, aby si strany ve smyslu § 19 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb. dohodly odlišně pravidla (postup) doručování písemného vyhotovení rozhodčího nálezu, popřípadě aby se podrobily podle ustanovení § 13 odst. 3 zákona č. 216/1994 Sb. statutu (řádu) stálého rozhodčího soudu, jímž jsou odlišná pravidla doručování písemného vyhotovení rozhodčího nálezu určena.

Podle ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb. mohou stálé rozhodčí soudy vydávat své statuty a řády, které musí být zveřejněny v Obchodním věstníku; tyto statuty a řády mohou určit způsob jmenování rozhodců, jejich počet, a mohou výběr rozhodců vázat na seznam vedený u stálého rozhodčího soudu. Statuty a řády mohou též určit způsob řízení a rozhodování i jiné otázky související s činností stálého rozhodčího soudu a rozhodců včetně pravidel o nákladech řízení a odměňování rozhodců. Podle ustanovení § 13 odst. 3 zákona č. 216/1994 Sb., jestliže se strany dohodly na příslušnosti konkrétního stálého rozhodčího soudu a neujednaly v rozhodčí smlouvě jinak, platí, že se podrobily předpisům uvedeným v odstavci 2, platným v době zahájení řízení před stálým rozhodčím soudem.

Podle ustanovení § 19 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb. se strany mohou dohodnout na postupu, kterým mají rozhodci vést řízení. Otázky řízení mohou být rozhodnuty předsedajícím rozhodcem, jestliže k tomu byl zmocněn stranami nebo všemi rozhodci. Podle ustanovení § 19 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., není-li uzavřena dohoda podle odstavce 1, postupují rozhodci v řízení způsobem, který považují za vhodný. Vedou rozhodčí řízení tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu.

Pro posouzení otázky nabídnuté k dovolacímu přezkumu je nutné nejprve se zabývat „postupem, kterým mají rozhodci vést řízení.“ Zákon č. 216/1994 Sb. používá i další termíny, a to „otázky řízení“ (§ 19 odst. 1, věta druhá) a „způsob řízení“ (§ 13 odst. 2, věta druhá). Není na místě činit rozdíly mezi uvedenými pojmy už s ohledem na to, že strany si mohou zvolit v rozhodčí smlouvě příslušnost stálého rozhodčího soudu, aniž by se podrobily jeho řádu (§ 13 odst. 3 zákona č. 216/1994 Sb.), či zvolit variantu řízení u příležitostného rozhodce a pro procesní pravidla odkázat na řád stálého rozhodčího soudu (srov. Doc. JUDr. Rozehnalová, N., CSc., *Rozhodčí řízení v mezinárodním i vnitrostátním obchodním styku*, ASPI Publishing, s. r. o., Praha, 2002, vydání první, str. 90). Vzhledem ke způsobu užití vyjadřují totéž, a to pravidla určující postup rozhodců v rozhodčím řízení, tj. činnost rozhodců od zahájení rozhodčího řízení (§ 14 zákona č. 216/1994 Sb.) do okamžiku jeho ukončení (§ 23, § 27 zákona č. 216/1994 Sb.). Předmětem dohody může být - obecně - postup v řízení, jehož cílem je zjištění skutkového stavu věci, na základě kterého je o majetkovém sporu mezi stranami rozhodnuto. Rozsah „otázek řízení“ není zákonem č. 216/1994 Sb. přímo regulován, pouze je jeho kogentními ustanoveními a ustanoveními, z nichž vyplývají základní zásady českého rozhodčího řízení (viz § 18), vymezen rámeček, ve kterém se mohou strany (rozhodci) pohybovat. Platí, že na otázky, u kterých nebyla možnost dispozice s nimi využita, stejně jako na otázky, které nespádají do uvedeného rámce, je nutné aplikovat v souladu s § 30 zákona č. 216/1994 Sb. přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu. To znamená, že ustanovení občanského soudního řádu nelze užít mechanicky tam, kde strany, rozhodci či zákon č. 216/1994 Sb. mlčí, nýbrž že při této aplikaci je nutné zohlednit zásady, na nichž je rozhodčí řízení vystavěno (zásadu rovnosti stran zahrnující povinnost poskytnout jim plnou příležitost k uplatnění práv, zásadu dispoziční, zásadu rychlosti a hospodárnosti řízení, zásadu projednací, zásadu volného hodnocení důkazů, zásadu neformálnosti vedení řízení).

Doručování rozhodnutí stranám součástí postupu, kterým rozhodci vedou řízení, není. Je tomu tak proto, že - jak již bylo naznačeno výše - stranám (rozhodcům) je umožněno disponovat s procesními

pravidly týkajícími se postupu v řízení od okamžiku jeho zahájení do okamžiku ukončení rozhodčího řízení. Rozhodčí řízení končí vydáním rozhodčího nálezu nebo usnesení v těch případech, kdy se nevydává rozhodčí nález (srov. § 23, § 24 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb.), případně vydáním rozhodčího nálezu nebo usnesení v rámci přezkoumání jinými rozhodci ve smyslu § 27 zákona č. 216/1994 Sb. (ustanovení § 25 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb. proto počítá se zvláštní - jinou než o postupu v rozhodčím řízení - dohodou stran, nemá-li být rozhodčí nález odůvodněn). Do okruhu procesních otázek, jejichž úprava je v dispozici stran (rozhodců), doručování rozhodnutí tudíž zásadně nepatří. Mají-li nastat účinky právní moci a vykonatelnosti ve stejném rozsahu jako v případě soudního rozhodnutí, je nezbytné trvat na dodržení pravidel, jimiž se řídí doručování rozhodnutí vydaných v občanském soudním řízení. Jinými slovy, písemné vyhotovení rozhodčího nálezu nebo usnesení musí být stranám doručeno postupy zakotvenými v ustanoveních občanského soudního řádu, týkajících se doručování písemností (§ 45 a násl. o. s. ř.).

Lze uzavřít, že závěr odvolacího soudu, podle něhož rozhodčí nález není vykonatelný (protože jeho písemné vyhotovení nebylo povinné doručeno), je správný; Nejvyšší soud proto - vyloučiv vady řízení vyjmenované v § 242 odst. 3, větě druhé, o. s. ř. - dovolání jako nedůvodné zamítl (§ 243b odst. 2, část věty před středníkem, o. s. ř.).